

POPREDLOŽENJE

U Priručnoj se gramatici¹ preobrazba riječi u prijedlog, prepozicionalizacija, naziva *poprijedloženje*. Ta riječ udara u oči jer se ne uklapa u sustav hrvatskoga književnog jezika.

Od imenice *prijédlog* prefiksarno-sufiksalsnom tvorbom dobivamo, preko oblika **poprijedložiti*, svršeni glagol *popredložiti*, koji spada u četvrtu vrstu, a glagoli te vrste imaju naglasak ` ili ` ispred sufiksa *-i-2*. (Valja imati na umu i vezu *prijédlog: predložiti*.) Glagolski pridjev trpni od tog glagola jest *popredložén*, a od toga je glagolska imenica *popredložénje* — jer glagolske imenice od svršenih glagola imaju naglasak ` na pretposljednem slogu (*ganúće, iscjeljénje, istrebljénje, obećánje, opravdánje, opredjeljénje, porinúće, priznánje, rođénje, stvarénje, svanúće, unapredénje, uskrsnúće* itd.).

Dakle: *popredložénje*, a ne *poprijedloženje*.³

Alemko Gluhak

HELSINSKI — BANGKOČKI

Pridjev *helsinški* još je jedan primjer alternacije *k/š* koja je nastala analogijom i valjda zbog toga što je običnija skupina *nšk* nego *nčk* (a također i lakša

za izgovor); tako je *njujorški* prema *New York* (hrv. *Njùjòrk*) umjesto **njujorčki*, jer skupine *rčk* nema, za razliku od vrlo obične *ršk* (*kirurški, hamburški* itd.).¹ Naime, očekivali bismo **helsinčki* prema *Helsinki*, no *-nk + ski* javlja se u našem jeziku samo u *stranački: stranaka, palanački: palanka*² (dakle bez *nčk*), dok su pridjevi sa skupinom *nšk* (*-ng + ski*) brojni (*diftonški: diftong, pekinški: Peking* itd.)³.

No nije pravilno tu alternaciju širiti i na riječi s kojima nema takvih problema. Nije dobar pridjev *bangkoški*⁴ od *Bangkok*. Treba *bangkočki* kao npr. *ilocki: Ilok, sisački: Sisak* te kod mnoštva drugih primjera⁵.

Alemko Gluhak

O IMENU AUSTRALSKIH STAROSJEDILACA

O jezičnoj neobrazovanosti pojedinca mnogo govori i njegov odnos prema tuđim riječima, a pogotovo prema etnonimima. Nov primjer bilo je moguće vidjeti nedavno u jednoj seriji u zagrebačkom Večernjem listu¹. Ona je, inače, puna pravopisnih i gramatičkih pogrešaka, no ovdje ću se pozabaviti samo nemanom njena autora prema engleskom imenu australskih starosjedilaca, a predlo-

¹ E. Barić i dr., Priručna gramatika hrvatskoga književnog jezika, Školska knjiga, Zagreb 1979, str. 239.

² Izuzeci su rijetki i nastali su analogijom: *čeličiti, kiseliti, siriti* itd.: *čelik, kiseo, sir*.

³ U Simeonovu rječniku možemo naći pravilno načinjeno *popredložénje*, ali i nepravilno *poprijedložiti se* (Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva, II, P-Z, Matica hrvatska, Zagreb, 1969, str. 90).

¹ Usp. Stjepan Babić, Sufiksalsna tvorba pridjeva u suvremenom hrvatskom ili srpskom književnom jeziku, Rad JAZU, knj. 344, Zagreb 1966, str. 109.

² Isto, str. 108.

³ Isto.

⁴ Npr.: ... *na bangkoškom aerodromu ... u jednoj bangkoškoj bolnici*. ***, Munjevita akcija 100 komandosa, Večernji list, 1. IV 1981, str. 8.

⁵ V. S. Babić, n. dj., str. 105.

¹ Ico Kerhin, Od Australije do Hong Konga i Singapura, Večernji list, 10—18. ožujka 1981. g.

žit ću i da oni ipak dobiju svoje ime i u hrvatskom književnom jeziku.

Osim što se o njihovu izgledu izrazio vrlo uvredljivo (»Zbog boje kože zovu ih i 'australski Crnci', ali su ružniji od američkih Crnaca . . .«), pisac članaka ne poštuje niti njihovo englesko ime: naziva ih *Aboridani* (redovito), *Abodridani* (samo jednom, najvjerojatnije pogreškom umjesto *Aboridani*) te *Aboriginali* (samo jednom).

Lako je objasniti odakle mu nazivi *Aboridani* i *Aboriginali*: oba su stvorena prema engleskim riječima. Prvi je nastao — uz upotrebu nekih pravila prenošenja glasova engleskog jezika u naše koja nisu u normi — ukrštanjem *aborigines* [æbə'ridzini:z] mn. »prastanovci, starosjedioci, urođenici« i *aboriginal* [æbə'ridzɔnl] »prastanovnik, starosjedilac, urođenik«², a *Aboriginali* prema ovoj drugoj riječi. Lako moguće da je na uho i pero pisca utjecala i riječ *Kanađani*, naravno, posve neopravdano.

Stjepan Babić pokazao je u članku Nesretni Aboridini³ kako su se 1975. g. i dalje bila raširila kriva imena za australske starosjedioce — *Aboridini*, *Aboridžini*, *aboriginali*, *Aborigeni*, *Aboridini* — što su ih novinari stvorili od engleskih općih imenica *aborigine(s)* i *aboriginal*. Pošto takvog ili sličnog imena za iskonske Australce nije pronašao ni u atlasima ni u enciklopedijama, S. Babić ovako savjetuje: »Sve to pokazuje da su australski crnci pravi, autentični Australci i da nemaju posebnoga imena kao cjelina. Kada ih želimo označiti u opreci s bijelim doseljenicima, tada treba reći *starosjedioci*, *prastanovnici*, *starinci*, *domoroci*, *urođenici*, a ne izmišljati neke *Aboridine*, *Aboridžine*, *Aborigene*, *Aboridine*.«⁴

Taj australski starosjedilački mnogojezni puk, od oko 100 000 ljudi, zaista nema nekog zajedničkog neengleskog imena pa da bismo ga mogli njime zvati, a da nabrajamo domaće etnonime svih njegovih etničkih grupa (npr., prilagođeno glasovnom sustavu našeg jezika, *Buandik*, *Kulin*, *Kurnaj*, *Parnkala*, *Aran-*

da, *Jungar*, *Katang*, *Vororo* itd.⁵), ne čini se praktičnim. Zato ipak predlažem da nazivamo *Aboriginima*⁶, prema engleskom nazivu koji za sebe i oni sami koriste govoreći engleski, ali ne i s engleskim izgovorom, jer riječ *aborigini* ionako nije baš proširena, za razliku od riječi *starosjedioci* i sličnih⁷, koje se kod nas ipak upotrebljavaju i za stanovnike drugih krajeva i zemalja.

Odnos *aborigini* »starosjedioci«: *Aborigini* »starosjedioci Australije« čini mi se istim kao što su to npr. odnosi *musliman* »pripadnik islamske vjere« : *Musliman* »pripadnik nacije u Jugoslaviji« ili pak *crnac* »pripadnik negroidne rase« : *Crnac* »negroidni pripadnik američke nacije«.

Alemko Gluhak

² Rudolf Filipović i dr., Englesko-hrvatskosrpski rječnik, Zora, Zagreb,⁵ 1970, str. 4.

³ Jezik, XXV, str. 157—158.

⁴ Isto, str. 158.

⁵ Heinz F. Wendt, Sprachen, Fischer Bücherei, Frankfurt am Main,⁴ 1970, str. 193.

⁶ Od lat. *ab origine* »od početka«, isprva naziv za rimske prastanovnike, danas stanovnici neke zemlje iz davnine naseljeni u nekom kraju, prastjedioci, prastanovnici, urođenici, starinci«; Bratoljub Klaić, Rječnik stranih riječi. Tuđice i posuđenice. Priredio Željko Klaić. Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1978, str. 6. Slično i Rikard Simeon, Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva, I, A—O, Matica hrvatska, Zagreb, 1969, str. 6.

⁷ Osim toga, od navedenih riječi riječ *prastanovnici* izgleda da se više upotrebljava za izumrle ili asimilirane narode i plemena (npr. Iliri su bili prastanovnici Balkanskog poluotoka), dok mi se za riječi *urođenici* i *domoroci* čini da su stilski obilježene te da se upotrebljavaju, katkad i uvredljivo, kad se misli i na relativnu zaostalost onih na koje se taj naziv odnosi, u odnosu prema današnjem zapadnjačkom načinu života. Da su stilski neutralne, upotrebljavale bi se za male narode u Evropi, također.